

**ДО:
Г-Н АНГЕЛИН ЦАЧЕВ
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА
ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНИЯ СИСТЕМЕН ОПЕРАТОР
ЕАД**

ГР. СОФИЯ 1618, БУЛ. "ЦАР БОРИС III" № 201

Изходящ №: 30/20.04.2022

СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: ПРОЕКТ НА ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРЕНОСНАТА ЕЛЕКТРИЧЕСКА МРЕЖА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2022-2031 Г.

Уважаеми г-н Цачев,

Асоциация за производство съхранение и търговия с електроенергия (АПСТЕ) е сдружение с нестопанска цел, което подкрепя развитието и пазарната интеграция на технологиите за производство и съхранение на електрическа енергия от възобновяеми източници в България.

АПСТЕ е единствената представителна асоциация в страната, която обединява бизнес представители на производители, проектант и интегратори на системи за съхранение на енергия в страната и с настоящето становище във връзка с **ПРОЕКТ НА ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРЕНОСНАТА ЕЛЕКТРИЧЕСКА МРЕЖА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2022-2031 Г.** бих искал да заявя желание асоциацията да бъде конституирана като заинтересована страна при всички предстоящи обсъждания и промени, свързани с развитието на електроенергийната система в страната.

Представям на Вашето внимание и следните коментари и предложения за промени в Плана за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022-2031г.

На 07.04.2022 Европейската комисия даде положителна оценка на Националния план за възстановяване и устойчивост /НПВУ/ на Република България. Очакванията са НПВУ да бъде окончателно одобрен в последната седмица на месец април 2022 г. **В предложения план за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022-2031г. не са отразени заложените цели от актуализирания НПВУ, в частта „Зелена България“ за въвеждането в експлоатация на нови ВЕИ мощности и системи за съхранение на енергия до 2026 г. Двата документа следва да бъдат синхронизирани по отношение на заложените в тях цели.**

АПСТЕ смята, че предложеният план за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022-2031г трябва да бъде приведен в съответствие с проектите за ВЕИ и системи за съхранение на енергия, заложи в НПВУ за изпълнение до 2026г.

Европейският Съюз е изправен пред безпрецедентна комбинация от кризи - климатична, ценова и енергийна. ВЕИ са ключови за решаването и на трите проблема, защото произвеждат нисковъглеродна електрическа енергия на достъпна цена и намаляват зависимостта ни от вносни горива. Очаква се Европа да достигне 1 ТВт възобновяеми мощности до края на текущото десетилетие. По прогнозни данни на АПСТЕ, до 2030 г. в България могат да бъдат изградени над 10 ГВт нови фотоволтаични (ФВЕЦ) и наземни вятърни мощности (ВяЕЦ) на изцяло пазарен принцип, както и 2.5 ГВт/10 Гвтч системи за съхранение на енергия, които да допринесат за успешното балансиране и управление на електроенергийна система в условията на увеличен дял на променливи ВЕИ мощности. Извън вече сключени предварителни и окончателни договори за присъединяване на нови ВЕИ мощности, които имат хоризонт от 1-2 години, е редно да се изработи **механизъм за планиране на развитието на мрежата в по-дългосрочен план спрямо заявените инвестиционни намерения и искания за присъединяване от ВЕИ.**

Към момента на изготвяне на настоящото становище – 21.04.2022 г. - България е засегната от ценова криза и от криза, свързана със сигурността на доставките на изкопаеми горива, които страната ни внася от нестабилни трети държави, някои от които са активен участник във военни действия и са подложени на ескалиращ санкционен режим от страна на редица държави, в това число и от страна на Европейския Съюз. Това е необходимо напомняне, че енергийните политики – в това число и политиката за развитие на електроенергийния микс и електропреносната система на България - са неразделна част от политиката за сигурност на България.

Необходим е изцяло нов подход за повишаване на енергийната независимост на страната ни чрез ускорено навлизане на чиста енергия. Възобновяемите източници са евтини и мащабируеми. Те са и най-бързият начин за намаляване на зависимостта от изкопаеми горива и повишаване на енергийната сигурност на България. Възобновяемите енергийни източници са налични и широко достъпни в цялата страна, а новите слънчеви и вятърни електроцентрали могат да произвеждат електрическа енергия на цена между 3 и 5 пъти по-ниска от текущите борсови котировки. Благодарение на ВЕИ, България може едновременно да повиши енергийната си независимост и да смекчи дългосрочните рискове за цените на електроенергията, която плащат индустрията и домакинствата. В този контекст, премахването на бариерите пред изграждане на нови електроцентрали използващи възобновяеми източници на енергия (ВЕИ) вече не е само мярка за привличане на инвестиции, а първостепенен въпрос на националната ни сигурност.

В исторически и технологичен план, преносната електрическа мрежа на България е проектирана и реализирана като централизирана система, включително по отношение на подхода по присъединяване на нови генериращи мощности. С оглед на амбициозните цели за декарбонизация на българската икономика и енергетика, както и вземайки под внимание устойчивото намаляване на цената на електрическата енергия, произведена от нови ВЕИ електроцентрали, следва да се промени парадигмата за бавно и централизирано развитие на електропреносната мрежа и тя да бъде приведена в режим на бърза трансформация и децентрализация. Новата парадигма на развитие на мрежата следва да отчете ключовата роля, която следва да изпълняват системите за производство и съхранение на електрическа енергия от възобновяеми източници. Затова е критично важно да се приеме облекчен режим за присъединяване към мрежата на нови проекти за производство и съхранение на чиста енергия.

По отношение на предложениния План за развитие на преносната електрическа мрежа, Електроенергийният Системен Оператор следва да отчете нуждата от нов модел за развитие на преносната електрическа мрежа, който отчита нуждата от динамичен и гъвкав подход за присъединяване на нови проекти за производство и съхранение на възобновяема енергия. С оглед на това, АПСТЕ предлага приемането на ключови мерки за реализирането на огромния потенциал на местната слънчева и вятърна енергетика, включително:

- Приемане на приоритетен статут за инвестициите във възобновяеми енергийни източници и третирането им като проекти от национално значение, включително с оглед на нуждата от адекватен и ускорен режим за планиране и реализация на мерки за развитие на преносната електрическа мрежа.

- Опростяване на административния режим за присъединяване нови проекти за производство на електроенергия от ВЕИ и създаване на пазарен сигнал за повишаване на предвидимостта и възможността за гъвкаво развитие на съществуващи и/или нови подстанции и далекопроводи. Съществуващите процедури, свързани с резервиране на капацитет и присъединяване към мрежата са ненужно сложни и възпрепятстват ускореното внедряването на нови проекти за производство и съхранение на електрическа енергия от ВЕИ.

От централно значение да се създаде предвидимост и възможност за планиране на инвестиционните дейности, свързани с развитие както на нови проекти за производство на електрическа енергия от ВЕИ, така и с развитие на електропреносната мрежа. За да се случи това, АПСТЕ смята, че е необходимо да се въведе пазарен сигнал, който да подпомогне процеса по резервиране на мрежови капацитет и скъсяване на сроковете за развитие / разширение на електропреносната мрежа. Пазарният сигнал би могъл да се изразява в заплащане на депозит за резервиране на мрежови капацитет спрямо желаната инсталирана мощност, при това в ранен етап на разработката на нови инвестиционни проекти за реализация на ФТЕЦ и ВяЕЦ – ефективно предплащане на до 20% от определената от ЕСО цена за присъединяване и банкова гаранция за останалата част. По този начин съответният инвеститор може обективно да докаже сериозността и капиталовата обезпеченост на съответното инвестиционно намерение, а ЕСО може да започне в оперативен порядък работата по развитие на преносната електрическа мрежа в съответната зона и по този начин да намали срока, необходим за присъединяване на съответния проект за производство и/или съхранение на електрическа енергия от ВЕИ към мрежата.

С оглед на горното, Планът следва да отразява възможни динамични сценарии за развитие при заложените характерни особености на електрическата мрежа по райони. Той следва да е достатъчно гъвкав, за да може да се адаптира при бъдещо наличие на инвестиционни намерения, опериращи в среда на двустранни пазарни сигнали.

В частта за развитие на ТДУ „Изток“ и ТДУ „Юг“ е изложено развитието на мрежа 400 kV /нов пръстен 400 kV/, поради заявени значителни генериращи мощности от ВяЕЦ и ФВЕЦ. Следва тези мощности да бъдат включени в настоящия план, за да се планира адекватно развитие на преносната електрическа мрежа до срока, в който присъединяването на заявените генериращи мощности следва да бъде изпълнено.

Не на последно място, дигитализирането на управлението на електроенергийната система и планирането на системи за съхранение на енергия и други услуги за увеличаване на гъвкавостта

на мрежата при все по-висок процент на ВЕИ в енергийния микс също трябва да бъде част от плана за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022-2031г. Например, предоставянето на разполагаемост за регулиране на честотата е ключов пазар за съвременните системи за съхранение на енергия като батериите, които са една от малкото технологии, способни да се вмести в изискването за реакция в близко до реално време.

В допълнение, мрежовите оператори, както на ниво пренос, така и на ниво разпределение, могат да използват системи за съхранение на енергия, за да разрешат проблеми с локално претоварване на мрежата, да намалят техническите загуби при транспортирането на електроенергия, да отложат или изцяло да заменят инвестициите за разширяване на мрежата, да увеличат капацитета на мрежата и да поддържат линии, без да намалят сигурността на доставките.

Ще се радваме да обсъдим в съвместна среща поставените теми и как АПСТЕ би могла да съдейства активно при всички предстоящи обсъждания и промени, свързани с развитието на електроенергийната система в страната.

С уважение,

Никола Газдов
Председател на УС на АПСТЕ